

Nr 60.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 76 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 1 februari 1946, föreslagit riksdagen att dels godkänna en av styrelsen för svenska träforskningsinstitutet framlagd plan till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet, dels godkänna, att den årliga hyran för stiftelsen svensk träforsknings disposition av centrallaboratoriernas lokaler bestämmes till 100 000 kronor, dels ock till Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet under kapitalbudgeten, statens allmänna fastighetsfond, ej mindre å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor, än även för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 880 000 kronor.

Till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet anvisade riksdagen ursprungligen ett sammanlagt belopp av 1 770 000 kronor (r. skr.:r 1942: 397 och 1943: 131). I samband härmed godkändes ett den 24 april 1942 dagtecknat avtal med stiftelsen svensk träforskning angående inrättande och drivande av ett institut för forskning rörande skogens produkter och deras utnyttjande — omfattande bland annat avdelningar för grundläggande forskning samt centrallaboratorier för tillämpad forskning inom cellulosa-, pappers-, trämasse- och wallboardbranscherna. Nämnas må, att stiftelsen enligt § 6 i avtalet skulle erlægga årlig hyra till staten för disposition av centrallaboratoriernas utrymmen med ett belopp motsvarande 6 procent av den del av byggnadskostnaderna (tomtvärdet icke inräknat), som enligt beräkning av institutets styrelse belöpte på nämnda utrymmen. Avtalet kompletterades sedermera med ett tilläggsavtal om inrättande av ett centrallaboratorium för den grafiska industrien.

För åstadkommande av ökade utrymmen för centrallaboratorierna anvisade riksdagen sedermera (r. skr. 1943: 329) ett ytterligare belopp av 148 000 kronor.

Sedan behov av ändringar och utvidgningar av tidigare byggnadsplaner yppats, godkände riksdagen därefter (r. skr. 1943: 501) en reviderad plan till nybyggnad för institutet. Genomförandet av denna plan beräknades draga en kostnad av, utöver tidigare anvisade belopp, ytterligare 947 000 kronor. Detta belopp anvisades sedermera av riksdagen (r. skr. 1944: 152).

I anledning av dessa anslagsökningar kompletterades förut nämnda båda avtal med stiftelsen svensk träforskning med ett nytt tilläggsavtal.

För uppförande av institutets byggnader ha alltså anvisats sammanlagt (1 770 000 + 148 000 + 947 000 =) 2 865 000 kronor.

För närmare kännedom om frågans utveckling torde få hänvisas till propositionerna 1942: 284, 1943: 279 samt 1943: 340.

Av de planerade byggnaderna äro nu två byggnader, betecknade med HL och T, vilka innehålla institutets samtliga lokaler för grundläggande forskning samt en del av lokalerna för centrallaboratorierna, i det närmaste färdigställda. Däremot har uppförandet av en med HM betecknad byggnad, i vilken övriga centrallaboratorielokaler, de så kallade maskinlaboratorierna, voro avsedda att inrymmas, icke påbörjats.

Byggnadskostnaderna för HL- och T-byggnaderna ha beräknats bli avsevärt högre än vad man räknat med enligt den år 1943 godkända planen. Det belopp, 330 000 kronor, som beräknats komma att återstå av de för byggnadsföretaget beviljade medlen sedan nämnda byggnader fullbordats, förslår därför icke att täcka kostnaderna för uppförande av maskinlaboratoriebyggnaden enligt 1943 års plan. Enligt institutstyrelsens uppskattning skulle för ändamålet erfordras ett ytterligare belopp å omkring 509 000 kronor. Det har sålunda ännu en gång visat sig, att för institutets byggnader verkställda kostnadsberäkningar slagit fel. Kostnadsökningarna torde emellertid, framhåller departementschefen, till väsentlig del vara att hänföra till dyrtiden och till åtskilliga vid planerandet och utförandet av arbetet uppkomna svårigheter, vilka på förhand icke kunnat överblickas. Ehuru i och för sig mycket beklagliga syntes kostnadsökningarna enligt departementschefen icke böra föranleda att planerna på att förse institutet med maskinlaboratorier övergivas.

Emellertid har av styrelsen för institutet även väckts fråga om godkännande av en ändrad byggnadsplan, enligt vilken maskinlaboratorielokalerna skulle omdisponeras och utvidgas. I anslutning till denna plan verkställda kostnadsberäkningar ha givit vid handen, att en utbyggnad i överensstämmelse med planen skulle draga en kostnad av 1 710 000 kronor. Då såsom nyss nämnts av hittills beviljade medel återstå endast 330 000 kronor, erfordras för en sådan utbyggnad ytterligare 1 380 000 kronor. Departementschefen framhåller, att de föreslagna utvidgningarna och ändringarna stå i samband med tidigare svårigheter att klart bedöma institutets lokalbehov och den lämpligaste anordningen av lokalerna samt att dessa svårigheter delvis varit betingade av bristande erfarenheter i fråga om uppförande av forskningsinstitut av den art och storleksordning varom här är fråga. Ändringen av 1943 års plan har emellertid, framhåller departementschefen vidare, haft sin grund jämväl i ett först efter planens utarbetande framkommet behov av intensifierad och utvidgad forskning inom vissa av institutets verksamhetsområden. Sådant behov hade yppats särskilt inom wallboard-, silkescellulosa- och ädelcellulosabranscherna.

Den omarbetade planen har syntes departementschefen representera en ändamålsenlig lösning av föreliggande byggnadsproblem med beaktande av de

forskningsuppgifter, som kunde komma att åvila institutet. De ifrågasatta utvidgningarna och omändringarna vore synnerligen välbehövliga för möjliggörande av en rationell forskningsverksamhet inom förevarande för flera av våra viktigaste industrier ytterst betydelsefulla område. Med hänsyn härtill måste det enligt departementschefen anses som i och för sig synnerligen önskvärt, att byggnader för maskinlaboratorierna komma till stånd i enlighet med den omarbetade planen trots de med densamma förenade ökade utgifterna.

I detta sammanhang har emellertid styrelsen för institutet beaktat jämväl spørsmålet om hyran för centrallaboratoriernas lokaler. Om hänsyn tages till 1943 års byggnadsplan och i anslutning därtill verkställda kostnadsberäkningar, skulle stiftelsen svensk träforskning enligt nu gällande avtal ha att för disposition av lokaler för centrallaboratorier erlægga en årlig hyra av 72 000 kronor. Härtill kommer en årlig gottgörelse å 13 080 kronor som stiftelsen enligt särskild utfästelse har att erlægga för viss ökning av byggnadskostnaderna för lokalerna för grundläggande forskning. Därest hyran för centrallaboratoriernas lokaler i deras omfattning enligt den nu föreslagna byggnadsplanen skulle bestämmas i överensstämmelse med förut tillämpade grunder, skulle stiftelsen komma att få erlægga en med mer än 50 000 kronor ökad årlig hyra. Styrelsen har nu hemställt, att den sammanlagda årliga hyran, vari styrelsen innefattar nyss nämnda särskilda gottgörelse, måtte bestämmas till allenast 100 000 kronor. Till stöd för denna hemställan har styrelsen bland annat framhållit, att medan stiftelsens utfästelser enligt det ursprungliga avtalet av år 1942 i fråga om anskaffande av maskiner och annan utrustning beräknats medföra en kostnad av 673 000 kronor, ett genomförande av den nu framlagda byggnadsplanen skulle för stiftelsens del innebära en kostnad för nämnda ändamål av icke mindre än 3 165 000 kronor. En begränsning av hyran i enlighet med styrelsens hemställan syntes departementschefen rimlig och borde därför kunna medgivas.

Med hänsyn till vikten av att maskinlaboratoriebyggnaderna komma till utförande så snart som möjligt har departementschefen, som intet haft att erinra mot de verkställda kostnadsberäkningarna, tillstyrkt en av styrelsen för institutet gjord framställning att av det erforderliga byggnadsanslaget, 1 380 000 kronor, 500 000 kronor måtte anvisas å tilläggsstat för budgetåret 1945/46. Återstoden av anslaget syntes departementschefen böra anvisas å riksstaten för budgetåret 1946/47.

Departementschefen har slutligen uttalat, att ett godkännande från riksdagens sida av den nu föreliggande byggnadsplanen och den föreslagna begränsningen av hyran för centrallaboratoriernas lokaler syntes få anses samtidigt innefatta bemyndigande för Kungl. Maj:t att med stiftelsen svensk träforskning överenskomma om sådana ändringar i eller tillägg till gällande avtal angående inrättandet och driften av träforskningsinstitutet, att avtalet komme att överensstämma med byggnadsplanen och en av stiftelsen avgiven utfästelse att — under förutsättning att centrallaboratoriernas lokaler komme till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med berörda plan — erlægga en årlig hyra av i ett för allt 100 000 kronor.

Utskottet.

Till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet har riksdagen tidigare anvisat ett sammanlagt belopp av 2 865 000 kronor. Av den nu äskade medelsanvisningen, 1 380 000 kronor, hänför sig ett belopp av 871 000 kronor till framkommet förslag om ny byggnadsplan. Det återstående anslagsäskandet är i huvudsak föranlett av att kostnadsberäkningarna visat sig icke vara hållbara ävensom av om disposition av vissa arbeten samt prisökningar. Det vill synas utskottet, som om planeringen av ifrågavarande byggnadsarbeten icke varit tillfredsställande. Enligt vad utskottet under hand inhämtat, lär den nu äskade medelsanvisningen beräknas bli tillräcklig för institutsbyggnadernas färdigställande. Utskottet finner sig på i ärendet anförda skäl böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och har icke något att erinra mot att den hyra, som stiftelsen svensk träforskning har att erlagga, begränsas till 100 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 1 februari 1946 omförd plan till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet,

b) godkänna, att den årliga hyran för stiftelsen svensk träforsknings disposition av centrallaboratoriernas lokaler bestämmas till 100 000 kronor,

c) till *Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet* under statens allmänna fastighetsfond anvisa

1. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 ett investeringsanslag av 500 000 kronor,

2. för budgetåret 1946/47 ett investeringsanslag av 880 000 kronor.

Stockholm den 19 mars 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Larsson, André, Karl Andersson, Heiding, Ekströmer, Gustaf Iwar Anderson, von Heland, Gillström, Rosenberg och Albertsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Falla, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Pettersson* i Dahl, *Åkerström, Boman* i Kieryd, *Persson* i Vinberg och *Birke*.